

საქართველოს სოციალური დაცვის სისტემა და მისი გავლენა სიღარიბეზე

2012 წლის 1 ოქტომბრის საპარლამენტო არჩევნებში გამარჯვებისთანავე საქართველოს ახალმა ხელისუფლებამ განაცხადა რამოდენიმე მნიშვნელოვანი ინიციატივის შესახებ, რომლებიც სოციალური დაცვის სისტემის გაძლიერებას ისახავენ მიზნად. ეს ინიციატივები მოიცავენ პენსიების ზრდას, მიზნობრივი სოციალური დახმარების გაორმაგებას, დაბალი შემოსავლის მქონე დასაქმებულთათვის საგადასახადო შეღავათების დაწესებას, შრომის კანონმდებლობის გაძლიერებასა და სამედიცინო დაზღვევის უნივერსალური საბაზისო პაკეტის შემოღებას.

წინამდებარე სტატიაში, საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ ჩატარებული შინამეურნეობების ინტეგრირებული კვლევის მონაცემების გამოყენებით, ჩვენ ვახდენთ დადგენას იმისა, თუ რა ეფექტი ექნება გაზრდილ სოციალურ ტრანსფერებს. ჩვენი კვლევა აჩვენებს, რომ გაზრდილი სოციალური ტრანსფერები მნიშვნელოვნად შეამცირებენ სიღარიბეს, მაგრამ ღარიბი ოჯახების მესამედის მდგომარეობა არ შეიცვლება, რადგან ამჟამად ისინი სოციალური დაცვის სისტემის მიღმა არიან დარჩენილნი.

ზოგადად, სიღარიბის ნებისმიერი კვლევა გარკვეულწილად პრობლემურია, რადგან არ არსებობს სიღარიბის გაზომვის უნივერსალურად აღიარებული მეთოდი. ხანგრძლივი სამეცნიერო დებატების მიუხედავად, კვლავ გადაუჭრელია სამი ძირითადი კონცეპტუალური საკითხი:

- რასთან მიმართებაში უნდა იზომებოდეს სიღარიბე - არსებობისათვის საჭირო მინიმუმთან (აბსოლუტური ზღვარი) თუ ცხოვრების ზოგად სტანდარტებთან მიმართებაში (ფარდობითი ზღვარი);
- რის მიხედვით უნდა განისაზღვროს სიღ-

**მერაბ ვანიშვილი –
სტუ-ს სრული პროფესორი
ნინო ვანიშვილი –
სტუ-ს დოქტორანტი
დავით ხაჭაპურიძე –
სტუ-ს დოქტორანტი**

არიბე - შემოსავლების, მომხარების, თუ ქონების მიხედვით;

- ვინ უნდა განსაზღვროს ზღვარი, რომლის მიღმა ინდივიდი/ოჯახი ღარიბად ჩაითვლება - კვლევის ორგანიზატორებმა, თუ კვლევის რესპონდენტებმა.¹

თითოეულ ამ მიდგომას თავისი უპირატესობები და ნაკლოვანებები აქვს, მაგრამ ზოგადად სიღარიბის ფარდობითი ზღვრები უფრო რელევანტურია განვითარებული ქვეყნების შემთხვევაში, ხოლო განვითარებად ქვეყნებში ძირითადად აბსოლუტური ზღვრები გამოიყენება. იმის გათვალისწინებით, რომ საქართველოს მოსახლეობის დიდი ნაწილისათვის საბაზისო საჭიროებების დაკმაყოფილება სერიოზული პრობლემაა და ბევრი ოჯახის შემოსავლის ძირითად წყაროს მცირე ზომის ფერმერული მეურნეობა წარმოადგენს, კვლევაში ჩვენ ვიყენებთ სიღარიბის აბსოლუტურ განსაზღვრებას და მას მოხმარების მიხედვით ვზომავთ. ზღვრად ჩვენ ვიყენებთ საბაზისო საჭიროებების დასაკმაყოფილებლად აუცილებელი პროდუქტებისა და მომსახურების მინიმალურ კალათას (საარსებო მინიმუმს), რომელიც საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მიერ არის დადგენილი.²

მონაცემების წყაროს შინამეურნეობების ინტეგრირებული კვლევა (შინდა) წარმოადგენს. შინდა ქვეყნის მასშტაბით რეპრეზენტატიული

¹ გარდა ამისა, რამდენიმე წამყვანმა მეცნიერმა წამოაყენა წინადადება, რომ ინდივიდის კეთილდღეობა განხილულ იქნეს უფრო ფართო, ინდივიდუალური შესაძლებლობების კონცეფციის პრიზმაში [იხილეთ: Sen Amartya, Capability and Well-being. In: Nussbaum Martha and Sen Amartya, eds. The Quality of Life. (Oxford: Oxford University Press, 1993); Nussbaum Martha, Women and Human Development: a Study in Human Capabilities. (Cambridge: Cambridge University Press, 2000)].

² საქსტატის მიერ საარსებო მინიმუმის გაანგარიშების მეთოდოლოგიაზე დეტალური ინფორმაციისათვის იხილეთ http://geostat.ge/?action=page&p_id=175&lang=geo

კვლევაა, რომელსაც საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახური ყოველ კვარტალში ატარებს. კვლევის ფარგლებში გროვდება დეტალური ინფორმაცია შინამეურნეობების დემოგრაფიული მახასიათებლების, შემოსავლების, მოხმარების, კომუნალურ და სოციალურ მომსახურებებზე ხელმისაწვდომობის, დასაქმებისა და საბინაო მდგომარეობის შესახებ.³

შინდას მონაცემების ანალიზი აჩვენებს, რომ უკანასკნელი ათწლეულის განმავლობაში მიღწეული ეკონომიკური ზრდის მაღალი ტემპის მიუხედავად, სიღარიბე ქართული სახელმწიფოს ერთ-ერთ ძირითად პრობლემად რჩება. საქართველოს ოჯახების 39 პროცენტი საარსებო მინიმუმზე ნაკლებს მოიხმარს. ასევე საკმაოდ დიდია სიღარიბის სიღრმე – ღარიბი ინდივიდი საშუალოდ საარსებო მინიმუმზე 56 ლარით (36%) ნაკლებს მოიხმარს.

საგულისხმოა, რომ გეოგრაფიულ მდებარეობას საკმაოდ მნიშვნელოვანი ეფექტი აქვს – სიღარიბის მაჩვენებელი ცხრა პროცენტული ერთეულით უფრო მაღალია სოფლად, ვიდრე ქალაქში და სოფლად მცხოვრები ღარიბი ინდივიდი საშუალოდ ექვსი ლარით უფრო ნაკლებს მოიხმარს, ვიდრე ქალაქში მცხოვრები ღარიბი. ბავშვის ყოლა ასევე ზრდის სიღარიბის რისკს ხუთი პროცენტული ერთეულით. მეორე მხრივ, სიღარიბის რისკი ოდნავ უფრო დაბალია იმ ოჯახებისათვის, რომელთაც ჰყავთ პენსიონერი წევრები. შინდას შერჩევის მოცულობა **მოწყვლად** ოჯახებს (მაგალითად, დევნილი ან შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე) შორის სიღარიბის მაჩვენებლების შესახებ სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი დასკვნის გაკეთების საშუალებას არ გვაძლევს. მიუხედავად ამისა, სიღარიბის არსებული მასშტაბი ცხადყოფს, რომ იგი არ შემოიფარგლება რომელიმე მოწყვლადი ჯგუფით, არამედ მთელი საზოგადოებისათვის დიდი პრობლემაა.

საქართველოში სიღარიბეს მრავალი სტრუქტურული მიზეზი აქვს, რომელთაგან ორი განსაკუთრებით მნიშვნელოვანია – უმუშევრობის მაღალი დონე ქალაქებში და დაბალი პროდუქტიულობა სოფლად. ქალაქებში მცხოვრები

ეკონომიკურად აქტიური მოსახლეობის 26 პროცენტი დაუსაქმებელია, ხოლო ქვეყნის მთლიანი სამუშაო ძალის ნახევარზე მეტი, რომელიც სოფლის მეურნეობაშია დასაქმებული, მშპ-ს მხოლოდ 8 პროცენტს ქმნის.

შესაბამისად, სიღარიბის დაძლევისათვის, პირველ რიგში, საჭიროა ყოვლისმომცველი სტრატეგიის შემუშავება ქართული ეკონომიკის ისეთი ნაკლოვანებების დაძლევისათვის, როგორიცაა წარმოების შეზღუდული უნარიანობა და გლობალური ეკონომიკის რომელიმე სეგმენტში კონკურენტუნარიანობის არქონა. ამის მიუხედავად, როგორც მუდმივად მზარდი ემპირიული მტკიცებულებები აჩვენებს, მხოლოდ ეკონომიკური ზრდა არასოდეს არის საკმარისი სიღარიბის აღმოსაფხვრელად ან მისი თუნდაც მნიშვნელოვნად შემცირებისათვის.⁴ ყველაზე განვითარებულ ქვეყნებშიც კი სიღარიბის მაჩვენებელი გაცილებით უფრო მაღალი იქნებოდა ამ ქვეყნებს რომ არ გააჩნდეთ სოციალური დაცვის ყოვლისმომცველი სისტემები.⁵ ჩვენ ვთვლით, რომ საქართველოს სოციალური დაცვის სისტემასაც მნიშვნელოვანი ეფექტი აქვს სიღარიბეზე.

ნიშანდობლივია, რომ საქართველოს სოციალური დაცვის სისტემა სამი ძირითადი კომპონენტისაგან შედგება – პენსიები, სოციალური დახმარება და ჯანდაცვა. გარდა ამისა, არსებობს 24-საათიანი და სათემო სერვისები მზრუნველობამოკლებული ბავშვებისათვის და სპეციალური პროგრამები შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისათვის, მაგრამ მათი მასშტაბი საკმაოდ შეზღუდულია როგორც მოცვის, ასევე დაფინანსების კუთხით.

სოციალური დანახარჯის ყველაზე დიდი ნაწილი მოდის პენსიებზე, რაც 2012 წელს სახელმწიფო ბიუჯეტის 15 და მშპ-ის 4 პროცენტს შეადგენს. პენსიების რამდენიმე სახეობა არსებობს. საპენსიო ასაკს (60 წელი ქალებისათვის და 65 მამაკაცებისათვის) მიღწეულ ყველა მოქალაქეს, ასევე სხვა ქვეყნის მოქალაქეს, რომელიც საქართველოში უკანასკნელი 10 წლის განმავლობაში ცხოვრობს, შეუძლია მიიღოს ხანდაზმულობის პენსია. ამისათვის საჭირო არ

³ იმისათვის, რომ შესაძლებელი იყოს სხვადასხვა ზომის და შემადგენლობის მქონე შინამეურნეობების ერთმანეთთან შედარება, ოჯახების შემოსავლები და მომხმარება ერთ ეკვივალენტურ ზრდასრულზეა გაანგარიშებული. ეს მეთოდი თანახმობის ეფექტის გათვალისწინების საშუალებასაც იძლევა.

⁴ United Nations, Rethinking Poverty: Report on the World Social Situation 2010. (New York: UNDESA, 2010); UNRISD, Combating Poverty and Inequality: Structural Change, Social Policy and Politics (UNRISD: Geneva, 2010); Ortiz Izabel, Daniels Louise Moreira and Engilbertsdottir Solrun. eds. Child Poverty and Inequality: New Perspectives. (New York: UNICEF, 2012).

⁵ United Nations, Rethinking Poverty: Report on the World Social Situation 2010. (New York: UNDESA, 2010); UNRISD, Combating Poverty and Inequality: Structural Change, Social Policy and Politics (UNRISD: Geneva, 2010); Ortiz Izabel, Daniels Louise Moreira and Engilbertsdottir Solrun. eds. Child Poverty and Inequality: New Perspectives. (New York: UNICEF, 2012).

არის სამუშაო სტაჟის ქონა ან საჭიროების დემონსტრირება. 65-დან 67 წლამდე ასაკის პენსიონერებისათვის პენსიის განაკვეთი 125 ლარს შეადგენს, ხოლო 67 წელზე მეტი ასაკის მქონე პენსიონერები 140 ლარს იღებენ.⁶

პენსიების მეორე ტიპი განკუთვნილია შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირებისათვის. პენსიის ოდენობა 70-დან 129 ლარამდე მერყეობს შეზღუდული შესაძლებლობების ხარისხის შესაბამისად, ასევე იმის გათვალისწინებით ტრავმა მიღებულია თუ არა საბრძოლო მოქმედებების შედეგად. მესამე კატეგორია მოიცავს მარჩენალდაკარგულთა პენსიებს, რომლებსაც იღებენ 18 წლამდე ასაკის ბავშვები, რომელთაც ერთ-ერთი მშობელი დაედუპათ. ამ ბენეფიტის განაკვეთი 55 ლარს შეადგენს. მეოთხე ტიპის პენსია განკუთვნილია საბჭოთა რეპრესიების მსხვერპლთა და მათი ოჯახის წევრებისათვის, შესაბამისად, ბენეფიციარების რაოდენობა თანდათანობით კლებულობს.

გარდა ამ ოთხი კატეგორიისა, არსებობს სახელმწიფო კომპენსაციები და სტიპენდიები, რომლებიც დასახელების მიუხედავად, იმავე ფუნქციას ასრულებენ, რასაც პენსიები. კომპენსაციები განკუთვნილია საჯარო მოხელეების სხვადასხვა ჯგუფისათვის (მაგალითად, მოსამართლეები, დიპლომატები, უმაღლესი თანამდებობის პირები და ა.შ.) და ძალოვანი უწყებების თანამშრომლებისათვის. აკადემიური სტიპენდიები განკუთვნილია იმ მეცნიერებისათვის, რომლებმაც თანამდებობები 2005-2007 წლებში განხორციელებული უმაღლესი განათლების სისტემის რეორგანიზაციის შედეგად დატოვეს. სხვა პენსიებისგან განსხვავებით, კომპენსაციების და სტიპენდიების განაკვეთი სამუშაო სტაჟის და საბოლოო ხელფასის მიხედვით გაანგარიშდება. ამის მიუხედავად, მათი განაკვეთი არ შეიძლება აღემატებოდეს 560 ლარს. კომპენსაციის ბენეფიციარებს შეუძლიათ პენსიაზე საპენსიო ასაკის მიღწევამდე გავიდნენ, მაგრამ ამ შემთხვევაში ისინი უფრო მცირე ოდენობის ბენეფიტს მიიღებენ.

სოციალური დახმარება კატეგორიული და მიზნობრივი ფულადი ტრანსფერებისაგან შედგე-

ბა, თუმცა დროდადრო (საგანგებო მდგომარეობის ან/და არჩევნების წინ) მთავრობა უნივერსალური ტიპის ფულადი და არაფულადი ბენეფიტებსაც გასცემს. 2012 წელს მთლიანი დანახარჯი სოციალურ დახმარებაზე 273 მილიონ ლარს შეადგენდა (მშპ-ს 1 და სახელმწიფო ბიუჯეტის 4 პროცენტი). ყველაზე მასშტაბური ბენეფიტი საარსებო შემწეობაა, რომელიც მიზნობრივ პროგრამას წარმოადგენს. ამ ბენეფიტის მისაღებად ოჯახმა უნდა მიმართოს სოციალური მომსახურების სააგენტოს და დარეგისტრირდეს სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის ბაზაში. შემდეგ სოციალური მომსახურების სააგენტო ოჯახში მიაგვლენს სოციალურ აგენტს, რომელიც ავსებს “ოჯახის დეკლარაციას”, რომელშიც ასახავს შინამეურნეობის სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობის მაჩვენებლებს, ძირითადად ხანგრძლივი მოხმარების საგნების ფლობას. შეგროვებული მონაცემები შემდეგ შეჰყავთ ელექტრონულ პროგრამაში, რომელიც ავტომატურად განსაზღვრავს შინამეურნეობის კეთილდღეობის სარეიტინგო ქულას. ფულად სოციალურ დახმარებას იღებენ ოჯახები, რომელთა სარეიტინგო ქულა არ აღემატება 57 001-ს. ბენეფიტის განაკვეთი შეადგენს 60 ლარს ოჯახის უფროსისათვის და 48 ლარს ყოველი დანარჩენი წევრისათვის.

ბენეფიციართა რაოდენობის მიხედვით, სიდიდით მეორე დევენილთა დახმარებაა, რომელიც 1990-იან წლებში აფხაზეთის და სამაჩაბლოს რეგიონებიდან დევენილი მოსახლეობისათვის არის განკუთვნილი. კოლექტიურ ცენტრებში ჩასახლებული დევენილებისთვის დახმარების ოდენობა 22 ლარია, ხოლო დანარჩენი დევენილებისათვის 28 ლარი. მესამე სახის ტრანსფერი, საყოფაცხოვრებო სუბსიდია 2007 წელს იქნა შემოღებული ელექტროენერგიაზე არსებული შეღავათების ნაცვლად და განკუთვნილია ცალკეული კატეგორიებისათვის, როგორებიცაა ომის ვეტერანები, საბჭოთა რეპრესიების მსხვერპლნი, ომში დაღუპული სამხედროების შვილები და ა.შ. ბენეფიტის განაკვეთი კატეგორიების მიხედვით 7-დან 44 ლარამდეა. ბენეფიციართა რაოდენობა თანდათან მცირდება, რადგან ტრანსფერი დახურულია ახალი ბენეფიციარებისათვის. მეოთხე ტიპი, საოჯახო დახმარება ასევე დახურულია ახალი ბენეფიციარებისათვის. ბენეფიტის განაკვეთი 22-დან 44 ლარამდე მერყეობს და იგი განკუთვნილია მოწყვლადი კატეგორიების ინდივიდებისათვის, როგორიცაა მარტოხელა პენსიონერები, ბრმები, ობლები და შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე ბავშვები. დახმარების მეხუთე ტიპი, სახ-

⁶ ხანდაზმულთა და მკვეთრად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა პენსია 2013 წლის სექტემბრიდან საარსებო მინიმუმს (ოფიციალური პროგნოზის მიხედვით 150 ლარი) უტოლდება. შემდგომში მისი ინდექსირება მოხდება საარსებო მინიმუმის ზრდის შესაბამისად. მნიშვნელოვნად გამოხატული შეზღუდული შესაძლებლობების მქონე პირთა, მარჩენალდაკარგულთა და რეპრესირებულთა პენსიები 100 ლარამდე იზრდება.

ელმწიფო დახმარება 2012 წელს შეიქმნა. ეს ბენეფიტი ძირითადად განკუთვნილია დამოუკიდებლობის აღდგენის შემდეგ ომში დაღუპული სამხედროების ოჯახებისათვის. ტრანსფერის მაქსიმალური ოდენობა 309 ლარს შეადგენს.

სახელმწიფო ჯანდაცვა ორი ძირითადი კომპონენტისაგან შედგება. 2012 წელს სახელმწიფო ჯანდაცვის დანახარჯმა მშპ-ის 1.3 და ბიუჯეტის 5 პროცენტი შეადგინა. პირველი კომპონენტი მოიცავს საზოგადოებრივი ჯანდაცვის პროგრამებს (იმუნიზაცია, ადრეული დიაგნოსტიკა და სკრინინგი, ეპიდემიოლოგიური მეთვალყურეობა და ა.შ.), პროგრამებს, რომლებიც ფარავენ ცალკეულ დაავადებებს (ფსიქიკური ჯანმრთელობა, ინფექციური დაავადებები, ტუბერკულოზი, დიალეზი და თირკმლის გადანერგვა, კარდიოლოგია და ა.შ.) და გადაუდებელ სამედიცინო დახმარებას და ამბულატორიულ მომსახურებას (სოფლად მცხოვრები მოსახლეობისათვის). მეორე კომპონენტი სახელმწიფო სამედიცინო დაზღვევა წარმოადგენს. სახელმწიფო შეიძენს სამედიცინო დაზღვევას შემდეგი ჯგუფებისათვის: სოციალურად დაუცველი მოსახლეობის ბაზაში დარეგისტრირებული ოჯახები რომელთა ქულა 70 001-ს არ აღემატება; 2008 წელს რუსეთის ფედერაციასთან ომის შედეგად დევნილი მოსახლეობა; სოციალური მომსახურების და განათლების სფეროს მუშაკები; სახელმწიფო მზრუნველობის ქვეშ მყოფი ინდივიდები; სახელმწიფო არტისტები, მხატვრები და რუსთაველის პრემიის ლაურეატები. დაზღვევის პაკეტი მომსახურების ფართო სპექტრს მოიცავს – ამბულატორიული და გეგმიური სამედიცინო მომსახურება, სამედიცინო გამოკვლევები და მშობიარობა. ამასთან ერთად დაზღვევა 50 ლარის ოდენობის სხვადასხვა მედიკამენტის საფასურსაც ანაზღაურებს.

მთლიანი სოციალური დანახარჯი (განათლების ხარჯების ჩათვლით) მშპ-ის დაახლოებით 10 პროცენტს შეადგენს, რაც ორჯერ უფრო ნაკლებია, ვიდრე ეკონომიკური განვითარებისა და თანამშრომლობის ორგანიზაციის (OECD) ქვეყნებში. გარდა ამისა, თანამედროვე სოციალური დახმარების სისტემების შემადგენელი რამდენიმე ძირითადი პროგრამა, როგორცაა უმუშევრობის დაზღვევა/დახმარება, ბავშვების ბენეფიტი, ფისკალური ბენეფიტები (მაგ. საგადასახადო კრედიტი) და შრომის ბაზრის აქტიური პროგრამები საქართველოში საერთოდ არ არსებობს. შესაბამისად, ევროპული სოციალური დაცვის სისტემების თაობაზე ჩატარებული კვლევები, რომლებიც ყოფილ საბჭოთა ქვეყნებსაც მოიცავენ, როგორც წესი, ქართულ სისტე-

მას ყველაზე ნაკლებად განვითარებული სისტემების ქვეჯგუფში ათავსებენ.⁷

თუ შევაფასებთ ისეთი კრიტერიუმებით, როგორიცაა სოციალური უფლებები ან მოსახლეობის ძირითადი სოციალური რისკებისგან დაცვა, ქართული სოციალური დაცვის სისტემა, მართლაც, მნიშვნელოვნად ჩამორჩება ევროპულ სისტემებს. ამის მიუხედავად, მას რამდენიმე უპირატესობა აქვს, რომლებიც სამომავლო რეფორმების დაგეგმვისას უნდა იქნეს გათვალისწინებული. სოციალური ტრანსფერები შეუფერხებლად გაიცემა საბანკო სისტემის მეშვეობით და 2003 წლის შემდეგ არანაირ დავალიანებას აღივლი არ პქონია. ადმინისტრირების ხარჯები დაბალია, მიზნობრივი სოციალური დახმარების შემთხვევაშიც კი. საარსებო შემწეობის გარდა, ყველა შემთხვევაში მკაფიოდ არის განსაზღვრული თუ ვის ეკუთვნის ესა თუ ის ბენეფიტი. შესაბამისად, ბენეფიტების აღების მაჩვენებელი მაღალია – შინამეურნეობების 63 პროცენტი რაიმე სახის ტრანსფერს იღებს. ტრანსფერების განაწილება პროგრესულია, რადგან ქვედა სამომხმარებლო კვინტილებში, ტრანსფერის მიღების მაჩვენებელი უფრო მაღალია, ვიდრე ზედა კვინტილებში.

გადასახადების გადახდით გამოუმუშავებული ბენეფიტების არარსებობის გამო, ნეგატიური რედისტრიბუცია არ ხდება – ღარიბი ოჯახი საშუალოდ 140 ლარის ოდენობის სოციალურ ტრანსფერს იღებს, ხოლო არაღარიბი 136 ლარს. რაც ყველაზე მნიშვნელოვანია, სოციალური ტრანსფერები არსებითად ამცირებენ სიღარიბის მაჩვენებელს და მის სიღრმეს. ტრანსფერების გარეშე სიღარიბის მაჩვენებელი 51 პროცენტს მიაღწევდა, ხოლო სიღარიბის საშუალო სიღრმე 102 ლარი იქნებოდა. როგორც მოსალოდნელია, ეფექტი ყველაზე ძლიერია სოფლად მცხოვრები შინამეურნეობებისა და იმ ოჯახებისათვის, რომელთაც პენსიონერი წევრები ჰყავთ – ტრანსფერების გარეშე მათი სიღარიბის მაჩვენებელი, შესაბამისად, 13 და 22 პროცენტული ერთეულით უფრო მაღალი იქნებოდა.

სოციალურ ტრანსფერებს შორის ყველაზე

⁷ იხ. მაგალითად: Fenger H.J.M., Welfare Regimes in Central and Eastern Europe: Incorporating Postcommunist Countries in a Welfare Regime Typology. (Rotterdam: Contemporary Issues and Ideas in Social Sciences, 2007); Bradshaw Jonathan, Mayhew, Emese and Alexander Gordon. (2012) "Minimum Social Protection in the CEE/CIS countries: the Failure of a Model" In: Marx Ivy. and Nelson Kenneth. eds. Minimum Income Protection in Flux. (Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012); Gugushvili Dimitri and Sundberg Trude. Post-Soviet Welfare State Racing to the Bottom? A Case for Divergence. Paper presented at EASP/SPA conference "Social Policy in an Unequal World", York, 16-18 July, 2012.

მაღალი მოცვა ხანდაზმულობის პენსიას აქვს – ამ ტრანსფერს ღარიბი და არაღარიბი ოჯახების თითქმის ნახევარი იღებს. მიუხედავად იმისა, რომ ბენეფიციტების უმეტესობა შექმნილია მოწყვლადი ჯგუფებისათვის, თითქმის ყველა ტრანსფერის შემთხვევაში მიღების ალბათობა პრაქტიკულად თანაბარია ღარიბი და არაღარიბი ოჯახებისათვის. ერთადერთი ტრანსფერი, რომლის ბენეფიციარებიც ძირითადად ღარიბი ოჯახები არიან, საარსებო შემწეობაა.

შესაბამისად, გასაკვირი არაა, რომ სოციალური ტრანსფერების დიდ ნაწილს არაღარიბი ოჯახები იღებენ - 59 პროცენტი იმ შინამეურნეობებისა, რომელიც რაიმე სახის ტრანსფერს იღებს, ღარიბი არ არის. ეს, რა თქმა უნდა, აუცილებლად უარყოფითი მოვლენა არ არის – ყველა ბენეფიციტის მიზანი სიღარიბის შემცირება არ არის; პენსიები შინაარსობრივად გადავადებულ შემოსავალს წარმოადგენს, რომელმაც უნდა უზრუნველყოს შემოსავლების უწყვეტობა ხანდაზმულობის, შესაძლებლობების შეზღუდვის ან მარჩენალის დაკარგვის შემთხვევაში. თუმცა, როდესაც განიხილება პენსიების ზრდა, გათვალისწინებულ უნდა იქნეს, რომ დიდ ნაწილს არაღარიბი ოჯახები მიიღებენ, შესაბამისად, სიღარიბეზე ეფექტი შედარებით ნაკლები იქნება.

გაცილებით უფრო სერიოზული და გადაუდებელი პრობლემა ისაა, რომ სისტემა ვერ ახერხებს იმ ღარიბი ოჯახების დიდი ნაწილის მოცვას, რომელთაც არ ჰყავთ პენსიონერი. საარსებო შემწეობა ღარიბი ოჯახების მხოლოდ 20 პროცენტს ფარავს და ღარიბი ოჯახების 33 პროცენტი (საქართველოს ოჯახების 13 პროცენტი) არანაირ სოციალურ ტრანსფერს არ იღებს. ეს სისტემის საფუძვლიანი დეფექტია, რომელიც მყისიერ რეაგირებას საჭიროებს, რათა გაზრდილმა სოციალურმა დანახარჯმა რეალური ეფექტი იქონიოს სიღარიბის შემცირებაზე.

იმისათვის, რომ სისტემამ მოიცვას დანარჩენი ღარიბი ოჯახები, საჭიროა უფრო ფუნდამენტური ცვლილებების გატარება. ამჟამად შინამეურნეობის მფლობელობაში მყოფი ნივთები გამოიყენება როგორც მისი კეთილდღეობის მთავარი არაპირდაპირი მაჩვენებლები და, შესაბამისად, მათი მიხედვით განისაზღვრება ეკუთვნის თუ არა დახმარება ოჯახს. როგორც პრაქტიკა აჩვენებს ეს მეთოდი საკმაოდ არაზუსტია. გარდა ამისა, ვიწრო მიზნობრიობამ საგრძნობლად შეარყია საზოგადოების ნდობა

პროგრამის მიმართ.

ამ პრობლემების აღმოსაფხვრელად ჩვენ ვთავაზობთ საჭიროებების შეფასების ახალ მეთოდს, რომლის მიხედვითაც შინამეურნეობის მიერ დახმარების მიღება დამოკიდებულია მის საშემოსავლო პოტენციალსა და არსებულ საჭიროებებზე. საჭიროებების შეფასების ეს მეთოდი უფრო ინკლუზიური, გამჭვირვალე და ობიექტური იქნება, ვიდრე არსებული. ჩვენი გათვლებით საარსებო შემწეობის პროგრამის გაფართოებას 280 მილიონი ლარი ანუ მშპ-ს ერთ პროცენტზე ოდნავ მეტი დასჭირდება. ამის მიუხედავად, სიღარიბის 8.7 პროცენტული ერთეულით კლება (32.9 -დან 24.2 %-მდე) გაწეულ ხარჯებს აბსოლუტურად გაამართლებს.

დასასრულ, ასევე გვინდა ხაზგასმით აღვნიშნოთ, რომ სოციალური ტრანსფერების ზრდა არ არის და არ უნდა იქნეს მოაზრებული როგორც სიღარიბის დაძლევის მთავარი საშუალება. როგორც ჩვენმა ანალიზმა აჩვენა, ტრანსფერების მნიშვნელოვანი ზრდის პირობებშიც კი სიღარიბის მაჩვენებელი საკმაოდ მაღალი დარჩება. დასაქმება, რომელიც უზრუნველყოფს ადეკვატურ შემოსავალს, ქართული ოჯახების უმეტესობისათვის სიღარიბის დაძლევის მთავარი საშუალებაა.

სიღარიბის ფართო მასშტაბიდან გამომდინარე აუცილებელია, რომ მთავრობამ შეიმუშაოს ყოვლისმომცველი სტრატეგია ალტერნატიული ფორმის ეკონომიკური ზრდისათვის, რომელიც მოსახლეობის უმეტესობას ახალი სამუშაო ადგილებით უზრუნველყოფს. ასეთი სტრატეგია, რა თქმა უნდა, ფართო საზოგადოებრივი დისკუსიის შედეგად უნდა განისაზღვროს. მაგრამ, მიუხედავად იმისა, თუ როგორი იქნება სამომავლო ეკონომიკური პრიორიტეტები, განვითარებული ქვეყნების გამოცდილება გვიჩვენებს, რომ ნებისმიერ თანამედროვე, წარმატებულ საბაზრო ეკონომიკას ძლიერი სოციალური დაცვის სისტემა ესაჭიროება. შესაბამისად, მიგვაჩნია, რომ სოციალური დაცვის ისეთი სისტემის ჩამოყალიბება, რომელიც აბალანსებს ბაზრის დეფექტებს რეგისტრაციის მეშვეობით და ზრდის ეკონომიკური ზრდის პოტენციალს ადამიანურ კაპიტალში ინვესტირების გზით, სამომავლო განვითარების ნებისმიერი სტრატეგიის აუცილებელ ნაწილს უნდა წარმოადგენდეს. ასეთი სახის სოციალური დაცვის სისტემის ჩამოყალიბება კი უფრო ფუნდამენტურ რეფორმებს მოითხოვს და ინტენსიური საზოგადოებრივი დისკუსიის საგანი უნდა იყოს.

THE SOCIAL SECURITY SYSTEM OF GEORGIAN AND ITS IMPACT ON POVERTY

***MERAB VANISHVILI - Professor of GTU,
NINO VANISHVILI - PhD of GTU,
DAVIT KHACHAPURIDZE - PhD of GTU***

The main social problem of poverty - two-fifths of households consume less than the minimum wage. The social security system plays an important role in poverty reduction - pensions and other social assistance, poverty reached 51 percent. Against this background, the growth rates of social transfers are welcome. The planned increase of six percentage units to reduce poverty in our forecasts.

However, as a result of increased transfers to all poor families is not gaamjobesdeba. Despite the wide coverage of the social protection system beyond the one-third of poor families, who are 13 percent of the entire population. The only existing mechanism by which these families can be involved in the system, TSA.

If the government gadatsvets that the conditional limit below which financial assistance is granted, 57 001 - 70 000 - to increase the poverty of automatically receive social assistance and, therefore, it is desirable to implement this measure as soon as possible. But in order for that system to cover the rest of the poor families to spend more fundamental changes. Currently owned household items used as the main indirect indicators of well-being and, therefore, their relevance is determined by whether or not to help the family. As practice shows, this method is very inaccurate. In addition, the narrow miznobriobam significantly undermined public confidence in the program.

To eliminate this problem, we propose a new method of needs assessment, which will take care of the household's income depends on his potential and existing needs. Needs assessment, this method is more inclusive, transparent and objective than existing ones. Our calculations Allowance 280 million to expand the GDP - a little more than one percent of the take. However, poverty is almost nine percent decrease in unit costs is absolutely justified.

The growth of social transfers are not and should not be include as a main tool for poverty reduction. As our analysis showed a significant increase in transfers even in the poverty rate remains very high (24.2 percent). Employment that provides adequate income, Georgian families for most of the major tool for poverty reduction.